

VANJA CUCULIĆ, 2013.

JOVAN TARBUK, 2011.

VANJA CUCULIĆ, 2009.

MAJA GSPAN, 2015.

U M J E T N O S T P L A K A T A

Hrvatsko narodno kazalište u Varaždinu utemeljilo je 2009. godine međunarodnu izložbu Bijenale kazališnog plakata. Na šest izložbi izlagali su deseci dizajnera, a svojim plakatima zastupljena su brojna kazališta. Izloženo je bilo gotovo šest stotina plakata. Ustanovljena je i nagrada za najbolji kazališni plakat koja nosi naziv Nagrada *Goran Merkaš*. Na bijenalu su zasada izlagali autori iz zemalja nastalih na području bivše Jugoslavije. Nagradu za najbolji plakat dosad su dobili Vanja Cuculić iz Zagreba (2009. i 2013.), Jovan Tarbuk iz Beograda (2011. i 2017.), Maja Gspan iz Ljubljane (2015.), Danijela Grgić i Aljoša Bagola, oboje iz Ljubljane (2019.).

Izložba u galeriji *Zlati Ajngel* predstavlja rigorozan izbor plakata sa dosadašnjih bijenala; može se reći da se na njoj izlaže n a j b o l j e o d n a j b o l j i h. Pridodana su i tri plakata Gorana Merkaša, kao znak poštovanja i sjećanja na kazališnog dizajnera koji je ostavio neizbrisiv trag u u m j e t n o s t i plakata u Hrvatskoj posljednjih desetljeća 20. stoljeća. Neki od autora, uključujući i Merkaša, stekli su međunarodnu reputaciju kao grafički oblikovatelji, tako da izložba reprezentira kazališni plakat danas, u Europi pa i šire.

Bijenalne izložbe, a ova izložba nadasve, svjedoče da je plakat "preživio" pojavu novih medija. Danas se dizajn, uključujući i industrijski, definira kao h i b r i d upotrebe i umjetnosti; kad je riječ o plakatu (kazališnom, koncertnom, filmskom i dr.) može se govoriti ne samo o mediju komunikacije nego i o umjetnosti. Kao samosvojna umjetnička forma plakat se pojavio otprilike prije 150 godina, u ostvarenjima Julesa Chéreta i Henri de Toulouse-Lautreca. Otada dogodile su se mnoge mijene u umjetnosti. Plakat kao umjetnička forma pratio je sve promjene. Posebno je bio povezan sa slikarstvom; nije samo prenosio stilske pokrete u vizualnoj umjetnosti u medij likovne promidžbe, nego je ponekad, obratno, utjecao na forme i pravce slikarstva. Ističem izrazitu i trajnu povezanost plakata s ekspresionizmom i naročito nadrealizmom, te s likovnim idejama *Bauhausa* i *Nove stvarnosti*. Od nadrealizma plakat preuzima slojevitost i višeznačnost, te i danas omiljena izražajna sredstva, vic/dosjetku i apsurd; uopće, jezik nadrealističkih simbola postao je omiljeno sredstvo plakatne umjetnosti. Na plakat su najviše utjecali René Magritte, Max Ernst, Giorgio de Chirico i Salvatore Dali. Mladost i svježinu plakat kao da zahvaljuje stalnim vraćanjem svojim izvorima nadahnuća. Takav primjer je i trajni utjecaj secesije preko načela dvodimenzionalnosti; i u suvremenom plakatu nalazimo antologijska ostvarenja na tom principu. Zatim, krajnja redukcija izražajnih sredstava, uključujući verbalni dio, i uvođenje fotografije i fotomontaže u nekim suvremenim ostvarenjima nalaze svoj uzor u pokretima ruske avangarde (konstruktivizam, suprematizam).

Plakati ne "žive" samo dok su u upotrebi, to jest, prvobitnoj funkciji. Najbolja ostvarenja, kako kažu Francuzi, umjetnika "uličnih slika", kao da "starenjem" dobivaju dodanu vrijednost. Primjer za to na ovoj izložbi su upravo plakati Gorana Merkaša. Spomenimo i slučaj njegova uzora, slikara i dizajnera Borisa Ljubičića koji je prije nekoliko godina izlagao u Parizu svoje kazališne plakate nastale prije četrdesetak i više godina; izložba je u francuskim medijima okarakterizirana kao kulturna senzacija. S vremenom plakati gube upotrebnu funkciju te tako, hegelovski kazano, bivaju "čista umjetnost" koja u sebi ima svoju krajnu svrhu, to jest, više ničem drugom ne služi kao sredstvo. Naizgled paradoksalno plakat dakle dobiva punu umjetničku vrijednost kad više ne služi svrsi zbog koje je nastao; usudujem se reći da je to sudbina većine, ako ne i svih, plakata na ovoj m a l o j v e l i k o j i z l o ž b i.

JOVAN TARBUK, 2017.

ALJOŠA BAGOLA, 2019.

DANIJELA GRGIĆ, 2019.